

UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

**CIVILIZAȚII PREISTORICE LA DUNĂREA DE JOS
(MILENIILE V-I A.CHR.)**

- TEZĂ DE ABILITARE –

rezumat

Sorin-Cristian AILINCĂI

2022

CIVILIZAȚII PREISTORICE LA DUNĂREA DE JOS (MILENIILE V-I A.CHR.)

Rezumat

I. DATE PRIVIND EVOLUȚIA PROFESIONALĂ

Lucrarea reprezintă o sinteză a contribuțiilor științifice aduse de candidat după obținerea titlului de doctor, fiind evidențiate principalele rezultate. Acesta este absolvent al Facultății de Istorie din cadrul Universității din București (1997-2001). În perioada 2001-2003 a urmat și absolvit un Master în specializarea *Istorie antică și arheologie* în cadrul aceleiași instituții. Lucrarea de doctorat, cu titlul "Începuturile epocii fierului în Dobrogea", a fost susținută în anul 2010 la Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași sub coordonarea Prof. univ. dr. Attila László.

În plan profesional, activitatea candidatului se leagă de Institutul de Cercetări Eco-Muzeale din Tulcea (2001-prezent) dar și de colaborări pe perioade determinate cu Facultatea de Istorie a Universității din București (anul universitar 2013-2014) și Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare Delta Dunării (2016).

II. CONTRIBUȚII ADUSE LA CUNOAȘTEREA CIVILIZAȚIILOR PREISTORICE DE LA DUNĂREA DE JOS (MIL. V-I A.CHR.)

Încă de la începutul activității de cercetare se remarcă o aplecare deosebită pentru studierea perioadei de sfârșit a epocii bronzului și început a epocii fierului (a doua jumătate a mileniului II – începutul mileniului I a.Chr.), mai ales în zona Dunării de Jos. Acest subiectul a fost unul intens popularizat în anii '60-'90, de cercetători foarte cunoscuți pentru opera lor, precum Alexandru Vulpe, Sebastian Morintz, Bernard Hänsel, Adrian Florescu, Mihai Irimia, Atilla László ș.a. Finalizarea studiilor doctorale i-a permis candidatului atât continuarea cercetărilor în acest domeniu, cât și extinderea ariei de interes către perioade mai vechi, precum eneoliticul sau epoca bronzului, cât și mai apropiate ca timp, precum perioada târzie a primei epoci a fierului sau cea de a doua epocă a fierului.

Abordarea acestor subiecte a implicat atât studierea materialului provenit din cercetări mai vechi efectuate de Gavrilă Simion, Sebastian Morintz, Dumitru Berciu, Gabriel Jugănar, Mihai Irimia, Victor Henrich Baumann, Florin Topoleanu, Ion T. Dragomir, Elena Rența, Mircea Nicu, Elena Lăzuncă precum cele de la Babadag–*Cetățuie*, Baia–*Tell*, Beidaud–*Dealul Calebair*, Bucu–*Pochină*, Enisala–*Cetatea Medievală*, Enisala–*Valea Netului*, Garvăn–*Mlăjițul Florilor*, Isaccea–*Suhat*, Luncavița–*Cetățuie*, Niculițel–*Cornet* (campania 1988), Peceneaga–*Tell*, Carcaliu, Revărsarea–*Dealul Tichilești*, Revărsarea–*Cotul Tichilești*, Satu Nou–*Valea lui Voicu*, Suceveni–*Stoborăni*, Vânători–*La Jolică* (săpăturile din anii '70), Telița–*Amza*, Telița–*Celic Dere*, Țibrinu, ș.a. Aceștia li se adaugă o serie de investigații de teren recente precum cele de la Cernavodă–*km 152* sau Tecuci–*Varianta ocolitoare*.

Acestea au fost completate și prin participarea sau coordonarea unor investigații de teren, începând cu anul 1998. Din 1999 (arheolog expert din 2013) a fost direct implicat în cercetări arheologice mai ales în nordul Dobrogei, în situri precum Babadag–*Cetățuie* (1999, 2001-2010), Jijila–*Cetățuie* (2001, 2003-2005), Puch de Mus (dep. Aveyron, Franța – 2004), Enisala–*Palanca* (2003-2006, 2010, 2013), Niculițel–*Cornet* (2000), Luncavița–*Valea Joiței* (2005), Telița–*Celic Dere* (2000-2001), Telița–*La Cassiana* (2019, 2021), Ostrov–*Cetatea Beroe* (1999, 2002), Jurilovca–*Cetatea Orgame/Argamum* (2000, 2001), Rahman (tumuli 2010, 2013), Jijila–*La grădini* (2018-2019, 2021), Jijila–*La Izvor* (2021), Maliuc–*Taraschina* (2009-2014), Agighiol–*Movila Tăiată* (2021), Saharna (Rep. Moldova – 2013), Beidaud (2021), Vânători–*La Jolică* (jud. Galați) (2017-2019, 2022).

Studierea acestor descoperiri, deși foarte diverse, au ca numitor comun zona Dunării Inferioare. Acest teritoriu, situat de o parte și de alta a fluviului și în apropierea Mării Negre a fost de-a lungul timpului o zonă de confluență și de sinteză a diferitelor civilizații sau fenomene culturale. Această perspectivă contribuie la formarea unei bune imagini asupra modului de adaptare și evoluție a comunităților umane într-un anumit spațiu pe o perioadă mare de timp (mileniile V-I a.Chr.). Problematicele ridicate implică și necesitatea cunoașterii mediilor culturale învecinate, dar și mai depărtate, precum cele din spațiul egeo-anatolian, nordul Mării Negre sau bazinul carpatic.

Un loc aparte în cadrul preocupărilor de cercetare este deținut de participarea la proiectul franco-român *Société et environnement durant le Néolithique et les Âges des Métaux dans le delta du Danube*. Acesta are ca principal obiectiv abordarea într-o manieră interdisciplinară a rolului schimbărilor climatice în zona Dunării de Jos pe parcursul Holocenului (aprox. 6300-600 a.Chr.) și evaluarea impactului comunităților umane asupra peisajului. Pe lângă participarea directă la cercetările din situl de la Maliuc–*Taraschina*, autorul a participat la prelucrarea și publicarea unor loturi de materiale provenite mai ales din situri ale culturii Gumelnița. Perioada petrecută în acest proiect este considerată un stagiu important în formarea profesională, metodele de cercetare aprofundate cu această ocazie au contribuit substanțial la sporirea calității propriilor cercetări și proiecte.

Contribuțiile legate de cercetarea perioadelor timpurie și mijlocie a epocii bronzului constau în cercetarea și publicarea unor morminte tumulare (Rahman 1, Rahman 2 și Agighiol) sau plane (Jijila); în vreme ce valorificarea cercetărilor de la Cernavodă – A2, Jijila și Tecuci aduc importante date noi despre civilizațiile de la sfârșitul epocii bronzului.

Pornind de la critica cronologiei propuse de Sebastian Morintz pentru cultura Babadag autorul prezintă o serie de rezultate referitoare la *Orizontul cu ceramică incizată de la începutul epocii fierului la Dunărea de Jos*, unde o importanță deosebită o dețin cercetările proprii de la Vânători – *La Jolică*, jud. Galați. În urma analizei acestor monumente s-a observat că analogiile cele mai bune pentru descoperirile de la Tămăoani, Foltești sau Vânători nu sunt în mediul Babadag, ci într-o serie de situri atribuite grupelor Hansca-Holercani sau Belozerka, a căror vestigii au fost identificate în Bugeac, Nistrul Inferior și Mijlociu, până spre Bug. Din prisma informațiilor acumulate până acum, această locuire reprezintă una de sinteză a unor tendințe culturale venite atât dinspre sud, cât și dinspre est. Publicarea materialelor descoperite asociate în contexte datate cu ¹⁴C aduc și importante contribuții la evoluția comunităților umane de la Dunărea de Jos la sfârșitul mileniului II – începutul mileniului I a.Chr.

În opinia autorului, cultura Babadag poate fi încadrată în *Orizontul cu ceramică imprimată de la începutul epocii fierului din sud-estul Europei*, alături de alte culturi precum Cozia, Saharna-Solonceni (între Carpați și Nistru) sau Pšenicevo (Bulgaria). Acesta conturează un areal imens cuprins de la Munții Rhodopi, la Nistrul Mijlociu și de-a lungul cursului Dunării, de la Porțile de Fier la vărsare. În acest sens, unul dintre capitolele acestei lucrări este dedicat analizei și interpretării acestui fenomen, fiind aduse în discuție elemente ce țin de asemănările stilistice, habitat, descoperirile funerare, plastică antropomorfă și zoomorfă, metalurgie și cronologie.

Tema înmormântărilor în așezări este o preocupare mai veche a autorului. În perioada 2015-2016, în cadrul unei burse postdoctorale acordate de Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan" a avut ocazia studierii acestui fenomen funerar pentru siturile de la începuturile epocii fierului pe un areal cuprins între Balcani, Tisa și Nistru. Acest demers a fost concretizat în susținerea mai multor conferințe și publicarea mai multor articole și a unei monografii. Din acest motiv unul dintre capitolele lucrării sintetizează principalele contribuții aduse la acest subiect. Analiza se bazează pe 226 contexte din care provin oseminte umane de la cel puțin 512 indivizi, fiind evidențiate observații privitoare la locul depunerii, tipuri de amenajări, starea de reprezentare a defunților, numărul indivizilor depuși, date privind poziția și orientarea defunților, observații privind existența unor posibile ritualuri, manipularea resturilor umane, observații antropologice ș.a.

În teza de doctorat intitulată "*Începuturile epocii fierului în Dobrogea*" au fost analizate atât cercetări mai vechi, cât și mai recente, precum cele de la Babadag–*Cetățuie*, Jijila–*Cetățuie*, Niculițel–*Cornet*, Enisala–*Palanca* sau Revărsarea–*Dealul Tichilești*. În opinia autorului, principiile folosite de S. Morintz pentru delimitarea celor trei faze de evoluție a așezării și a culturii Babadag reprezintă o imagine eronată a interpretării stratigrafiei din așezarea eponimă. Pe lângă observațiile de natură cronologică au fost aduse contribuții privitoare la organizarea habitatului, ritualul funerar, diverse categorii de artefacte, multe dintre acestea fiind deja publicate. În ciuda cantității mari de materiale și informații inedite aduse, gradul de cunoaștere este destul de scăzut datorită puținelor investigații interdisciplinare. După susținerea tezei de doctorat autorul a încercat implementarea unor colaborări în sensul efectuării unor analize zooarheologice, antropologice, carpologice și mai ales întocmirea unei serii de datări ¹⁴C. Toate aceste noi date sunt menite să valorifice atât cercetările noi, efectuate după

2010, cât și pe cele mai vechi. Activitatea s-a îndreptat mai ales asupra prelucrării colecțiilor vechi provenite din cercetările de la Babadag, Niculițel, Beidaud sau Ostrov, dar și spre valorificarea cercetărilor arheologice mai noi, precum cele efectuate în situl de la Enisala–*Palanca* (2011, 2013).

III. PLANURI DE EVOLUȚIE ȘI DEZVOLTARE A CARIEREI

Deși preocupările științifice de până acum au cuprins mai multe epoci istorice (de la eneolitic la epoca fierului), interesul candidatului se va limita în viitor doar pe anumite direcții, subiecte, obiective și zone. În primul rând atenția se va concentra mai ales asupra epocii bronzului și primei epoci a fierului (mil. IV-I a.Chr.). Subiecte precum înmormântările cu ocră, înmormântările în așezare, metalurgia preistorică sau alte aspecte ale civilizațiilor Noua, Coslogeni, Sabatinovka, Belozërka, Babadag, Insula Banului, Cozia, Saharna, Gâva ș.a. vor reprezenta o prioritate. În privința ariei de interes, vom continua documentarea spațiului carpato-balcanic și pe cel circumponic.

În privința valorificării științifice, mai întâi, avem în vedere finalizarea unor proiecte mai vechi, dar și începerea unor demersuri noi. Una din priorități este redactarea unor studii monografice care au la bază materiale deja prelucrate în mare măsură, precum cele dedicate cercetărilor de la Babadag–*Cetățuie*, Niculițel–*Cornet*, Enisala–*Palanca*, Cernavodă–*A2, km 154* sau Tecuci–*Varianta ocolitoare*, Vânători–*La Jolică* sau Jijila–*La Grădini*. Deși nu au fost menționate în lucrarea de față, există protocoale de colaborare în vederea valorificării unor cercetări mai vechi ale profesorului Gavrilă Simion. Deși prelucrarea datelor este avansată, cea mai mare parte a rămas inedită. Este vorba despre necropola de la Enisala–*Valea Netului* și necropola și așezarea de la Telița–*Celic Dere*.

Alte obiective ale candidatului sunt identificarea și valorificarea interdisciplinară a unor loturi inedite de materiale aflate în colecțiile muzeale, coagularea unor echipe de cercetare interdisciplinare, precum și continuarea unor proiecte de cercetare aflate în derulare, precum cel dedicat sitului de la Vânători–*La Jolică*, jud. Galați sau *Proiectul de cercetare Valea Hamangiei din preistorie până în perioadă medievală. Evoluția habitatului uman în microzona arheologică Beidaud*, dezvoltat în colaborare cu Universitatea din București.

Obținerea atestatului de abilitare oferă posibilitatea colaborării cu Instituții Organizatoare de Studii Universitare de Doctorat și inclusiv implicarea în coordonarea unor teze de doctorat în domeniul preistoriei, mai ales perioadele epocii bronzului și primei vârste a fierului.